

Cudzoziemcy na rynku pracy w województwie śląskim¹

Grażyna Trzpiot^a

Streszczenie. Celem artykułu jest przedstawienie zmian dotyczących obecności cudzoziemców na rynku pracy w woj. śląskim w latach 2014–2017. Na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej o liczbie oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia cudzoziemcowi oraz wydanych zezwoleń na pracę, a także informacji na temat rynku pracy uzyskanych z Urzędu Statystycznego w Katowicach omówiono skalę napływu siły roboczej z zagranicy w woj. śląskim. Przeanalizowano również sytuację cudzoziemców bezrobotnych oraz cudzoziemców pracujących, z uwzględnieniem rodzaju wykonywanej pracy oraz statusu prawnego na rynku pracy. Wykorzystano do tego informacje wynikowe z badań rynku pracy prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny. W opracowaniu zastosowano metody badania szeregów czasowych, takie jak indeksy statystyczne oraz wyznaczanie trendu metodami mechaniczną (średnie ruchome) i analityczną (klasyczna metoda najmniejszych kwadratów). Uzyskane wyniki wskazują na duże zmiany w sytuacji cudzoziemców na rynku pracy w woj. śląskim oraz zwiększone zapotrzebowanie na pracowników z zagranicy, a tym samym wzrost znaczenia cudzoziemców na rynku pracy.

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, rynek pracy, napływ siły roboczej, województwo śląskie

JEL: J08, J21, J60

Foreigners in the labour market in Śląskie Voivodship

Abstract. The aim of the paper is to show how the presence of foreigners in the Śląskie Voivodship labour market was changing in the years 2014–2017. The scale of the influx of foreign workers into the labour market in Śląskie Voivodship was examined on the basis of the data on the number of declarations of intention to employ a foreigner and work permits issued, obtained from the Ministry of Family, Labour and Social Policy, and the information about the local labour market provided by the Statistical Office in Katowice. The paper also analyses the situation of both the unemployed and working foreigners, taking into account the type of the performed work and their legal status on the labour market, for the purpose of which result data from surveys of the labour market carried out by Statistics Poland were used. The study utilises methods of analysing time series, such as statistical indices and trend determination by the mechanical method (moving averages) and the analytical method (a classic method of least squares). The results of the study indicate significant changes in the situation of foreigners in the labour market in Śląskie Voivodship, and show that the demand for foreign workers, and thus their importance in the labour market have grown.

Keywords: foreigners, labour market, influx of workers, Śląskie Voivodship

¹ Artykuł został opracowany na podstawie referatu wygłoszonego na konferencji „Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy”, która odbyła się w dniach 15 i 16 marca 2018 r. w Poznaniu.

^a Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Kolegium Informatyki i Komunikacji.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5129-5764>.

1. Wprowadzenie

W ostatnich trzech dekadach obserwujemy w Polsce spowolnienie rozwoju demograficznego oraz znaczące zmiany w strukturze wieku. Proces starzenia się ludności Polski, będący wynikiem korzystnego zjawiska, jakie stanowi wydłużanie się trwania życia, pogłębia się w wyniku niskiego poziomu dzietności. Jednocześnie zmiany te są intensyfikowane przez zwiększoną emigrację młodych ludzi (GUS, 2016a). Zgodnie z szacunkami Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w końcu 2016 r. poza granicami Polski przebywało czasowo ok. 2,5 mln mieszkańców kraju – o 118 tys. (4,7%) więcej niż w 2015 r. Wynikiem tych zjawisk jest luka demograficzna na rynku pracy (GUS, 2017a).

Analizując literaturę przedmiotu oraz raporty dotyczące zatrudnienia cudzoziemców, należy zwrócić uwagę na pochodzenie cudzoziemców zatrudnionych na polskim rynku pracy. Dominującą narodowością są Ukraińcy (Segeš Frelak i Bieniecki, 2012), których można uznać za główną zagraniczną siłę roboczą. Tę samą prawidłowość obserwuje się na śląskim rynku pracy. Dane statystyczne wskazują na największe zatrudnienie cudzoziemców w takich branżach, jak budownictwo oraz transport (MRPiPS, 2016). Rośnie rola, jaką w przyjmowaniu do pracy cudzoziemców odgrywają agencje zatrudnienia. W tym kontekście należy także spojrzeć na migracje, ich masową skalę oraz doniosłe skutki społeczne, jakie ze sobą niosą (Lesińska i Okólski, 2018). Celem artykułu jest przedstawienie zmian dotyczących obecności cudzoziemców na rynku pracy w woj. śląskim w latach 2014–2017.

2. Źródło danych i metoda badania

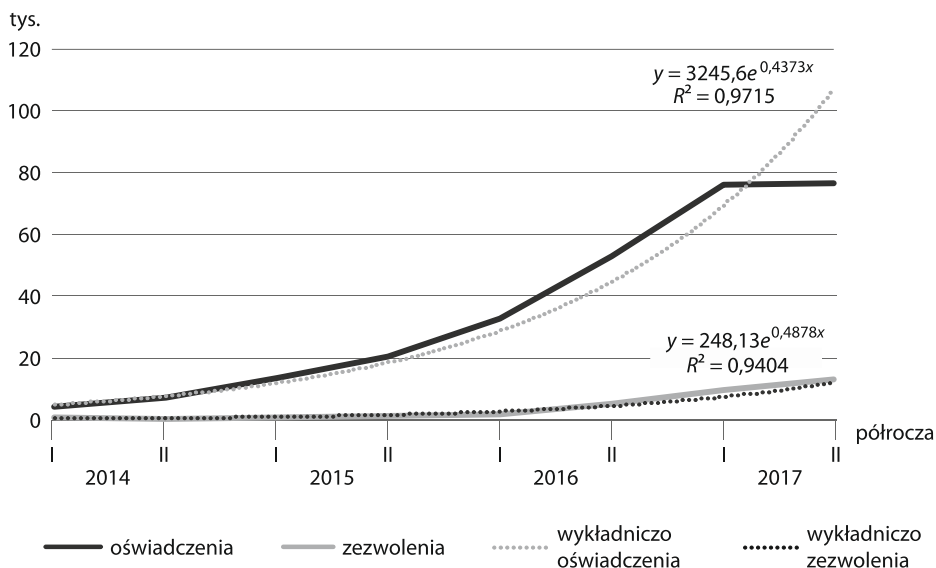
W badaniu omawianym w niniejszym artykule analizie poddano liczbę wydawanych zezwoleń na pracę i zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia na terenie woj. śląskiego w latach 2014–2017. Główne źródło danych stanowią statystyki dotyczące liczby wydawanych zezwoleń na pracę i zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia dostępne na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) oraz informacje dotyczące rynku pracy opublikowane przez Urząd Statystyczny w Katowicach (US w Katowicach, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018a, 2018b). Dane dotyczące pracujących cudzoziemców pochodzą z badania Z-06 prowadzonego przez GUS (2015, 2016b, 2017b, 2018), przy czym badanie to nie obejmuje jednostek zatrudniających poniżej 10 pracujących oraz rolnictwa indywidualnego. Do analizy zmian zachodzących na śląskim rynku pracy, które dotyczą obecności cudzoziemców, zastosowano następujące metody badania szeregów czasowych: indek-

sy statystyczne oraz wyznaczanie trendu metodami mechaniczną (średnie ruchome) i analityczną (klasyczna metoda najmniejszych kwadratów).

3. Otwartość śląskiego rynku pracy na cudzoziemców

Polski rynek pracy staje się bardzo atrakcyjny dla cudzoziemców. Może o tym świadczyć zarówno szybko rosnąca liczba zezwoleń na pracę, jak i oświadczeń pracodawców wykazujących chęć zatrudnienia obywateli innych krajów. Zwiększa się również tempo tych zmian. Liczba wydanych zezwoleń wzrosła z 2106 w pierwszym półroczu 2016 r. do 13330 w drugim półroczu 2017 r., natomiast liczba zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia wzrosła w tym okresie z 32,8 tys. do 76,6 tys. Zmiany liczby oświadczeń i zezwoleń mają charakter nieliniowy i są wynikiem wzmożonego napływu migrantów w ostatnich latach. Dla badanych zjawisk wyznaczono wykładnicze funkcje trendu. W omawianym okresie charakteryzują się one wysokim współczynnikiem determinacji (wykr. 1).

Wykr. 1. Oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia cudzoziemcowi oraz zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w woj. śląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPIPS.

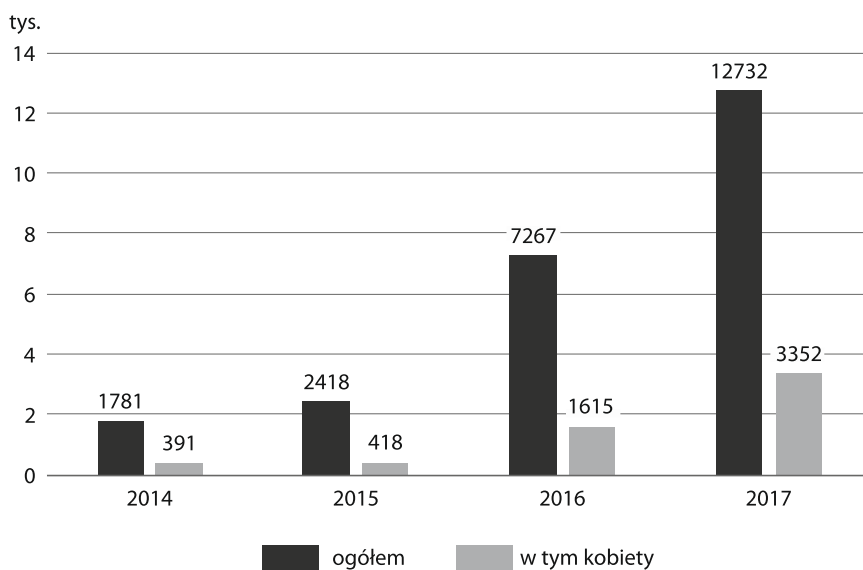
Warto nadmienić, że większość zezwoleń na pracę wydanych w woj. śląskim w latach 2014–2017 dotyczyła cudzoziemców wykonujących pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy z podmiotem typu A, czyli umowy

z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium Polski². Liczebność tych zezwoleń miała tendencję rosnącą: 91% w pierwszym półroczu 2014 r. i 98% w drugim półroczu 2017 r. Zezwolenia typu C stanowiły 4–6% ogółu zezwoleń i dotyczyły cudzoziemców, którzy wykonują pracę u pracodawcy zagranicznego i są delegowani na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego albo podmiotu powiązanego na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym. Udział zezwoleń na pracę pozostałych typów (B, D i E) był marginalny.

4. Cudzoziemcy pracujący w województwie śląskim w latach 2014–2017

Po uzyskaniu przez cudzoziemca zezwolenia na pracę otrzymuje on status pracownika lub bezrobotnego. W roku 2017 liczba pracujących w woj. śląskim wynosiła 1,1 mln osób, w tym 12,7 tys. cudzoziemców (na podstawie danych GUS). Pracujący cudzoziemcy to w większości osoby zatrudnione w sektorze prywatnym. Udział cudzoziemców w ogólnej liczbie pracowników w 2017 r. wyniósł 1,1%, podczas gdy w 2014 r. wynosił zaledwie 0,2% (wykr. 2).

Wykr. 2. Pracujący cudzoziemcy w woj. śląskim

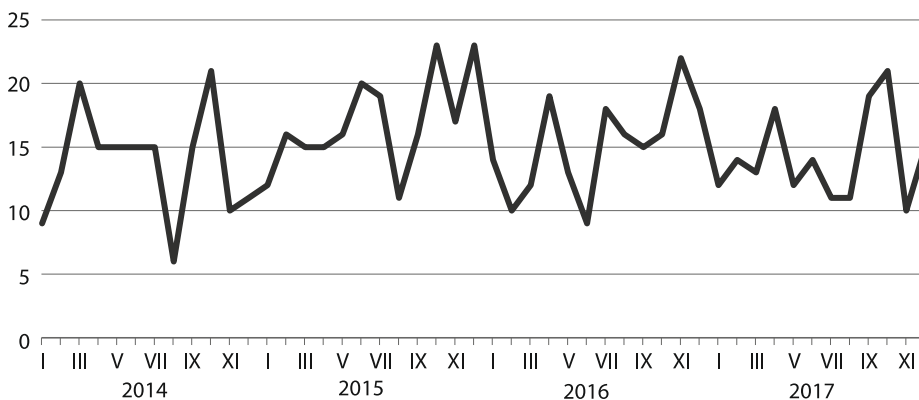

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

² Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemca oraz wpisu oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi do ewidencji oświadczeń.

Dynamika tego zjawiska, pomimo małej skali, jest znacząca, tak jak w przypadku wydawanych zezwoleń na pracę. Rosnąca liczba pracujących zmienia się wykładniczo (wykr. 3).

Wykr. 3. Bezrobotni cudzoziemcy w woj. śląskim podejmujący pracę w miesiącu sprawozdawczym

Źródło: jak przy wykr. 2.

W analizowanym okresie można zaobserwować wzrost liczby cudzoziemców podejmujących pracę w miesiącach powakacyjnych – wrześniu i październiku, co może mieć związek z zakończeniem prac sezonowych, które cudzoziemcy wykonują w miesiącach letnich. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców przewyższa dwukrotnie liczbę podejmujących pracę w danym miesiącu sprawozdawczym (np. styczeń 2016 r.).

Konfrontując omówione dane statystyczne GUS z oczekiwaniami śląskich przedsiębiorców (Kozubek, 2017)³, należy stwierdzić, że imigranci zarobkowi stanowią jeden z kluczowych elementów zwiększenia podaży na rynku pracy. Wnioski z badań w woj. śląskim wskazują na pojawienie się rynku pracownika w odniesieniu do coraz większej grupy zawodów. Badani przedsiębiorcy zwracali również uwagę na nadmierne obciążenie fiskalne (zarówno podatkowe, jak i składkowe) pracy oraz na traktowanie urzędów pracy jako ostatniego możliwego do wykorzystania źródła rekrutacji pracowników. W odniesieniu do polskich pracobiorców respondenci wskazywali na znaczącą rozbieżność pomiędzy oczekiwaniami a reprezentowanym potencjałem pracy.

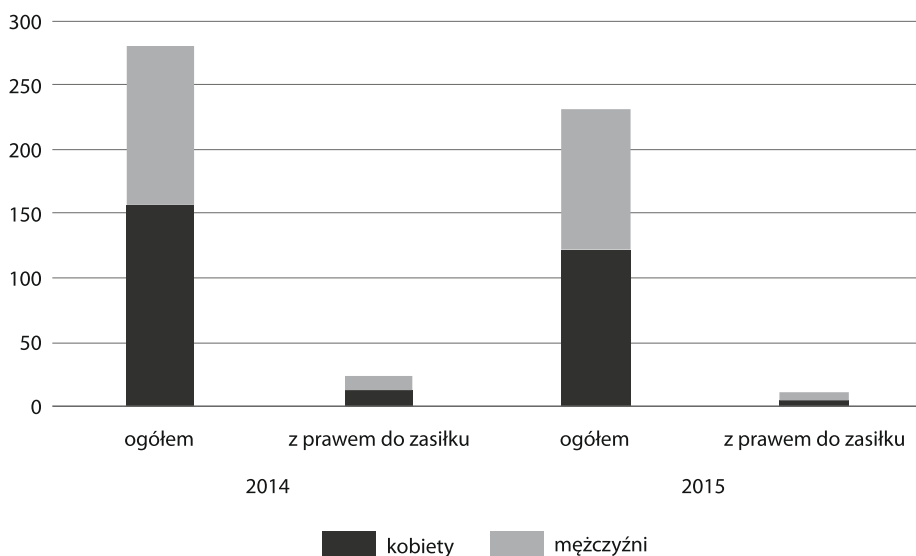
³ Raport został sporządzony na podstawie oświadczeń pracodawców.

Wyniki badań wskazują, że cudzoziemcy są zatrudniani najczęściej w zawodach wymagających pracy fizycznej i wzmożonego wysiłku. Duża grupa, poza budownictwem i transportem, pracuje także w przemyśle. Charakterystyczny jest wysoki poziom zadowolenia śląskich przedsiębiorców z pracowników cudzoziemców. Uważają ich za fachowców, którzy solidnie wykonują swoją pracę i posiadają przydatne umiejętności i kompetencje (Kozubek, 2017).

5. Bezrobotni cudzoziemcy w województwie śląskim w latach 2014–2017

Badania problematyki bezrobocia prowadzone wspólnie przez MRPiPS i statystykę publiczną dostarczają różnorodnych informacji o liczbie bezrobotnych cudzoziemców. Kolejne wykresy ukazują wybrane aspekty tego zjawiska.

Wykr. 4. Zarejestrowani bezrobotni cudzoziemcy w woj. śląskim

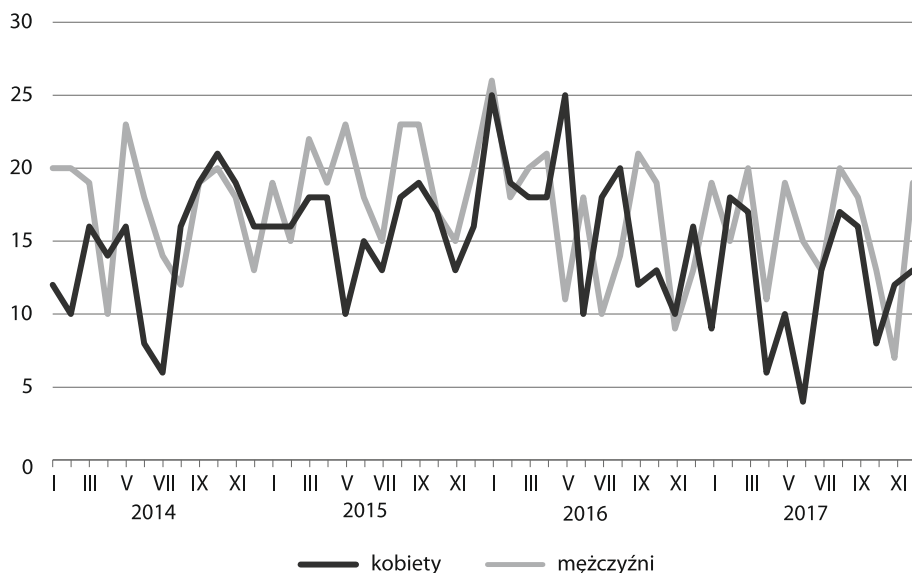

Źródło: jak przy wykr. 2.

Na wykr. 4 przedstawiono liczbę zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców według płci w latach 2014 i 2015. Kobiety stanowią zbiorowość liczniejszą (dane na koniec roku kalendarzowego) zarówno w grupie osób z prawem do zasiłku, jak i bez tego uprawnienia. Analizie poddano także zmiany liczby zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców ogółem według wybranych podregionów w 2015 r. Podre-

giony wyróżniające się na tle innych pod względem liczby zarejestrowanych cudzoziemców to podregion sosnowiecki, o najwyższym poziomie tej zmiennej, oraz tyski, z najmniejszą liczbą zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców. Zróznicowanie tego zjawiska jest znaczące i wiąże się ze strukturą rynku pracy, który może angażować cudzoziemców do wykonywania prac prostych, np. prac magazynowych niewymagających wykwalfikowania. Branże, które w całym kraju w największym stopniu są zasilane przez cudzoziemców, to budownictwo i transport. Obserwacje związane z pracami sezonowymi przedstawiono na wyk. 5.

Wykr. 5. Zarejestrowani bezrobotni cudzoziemcy w woj. śląskim według miesięcy

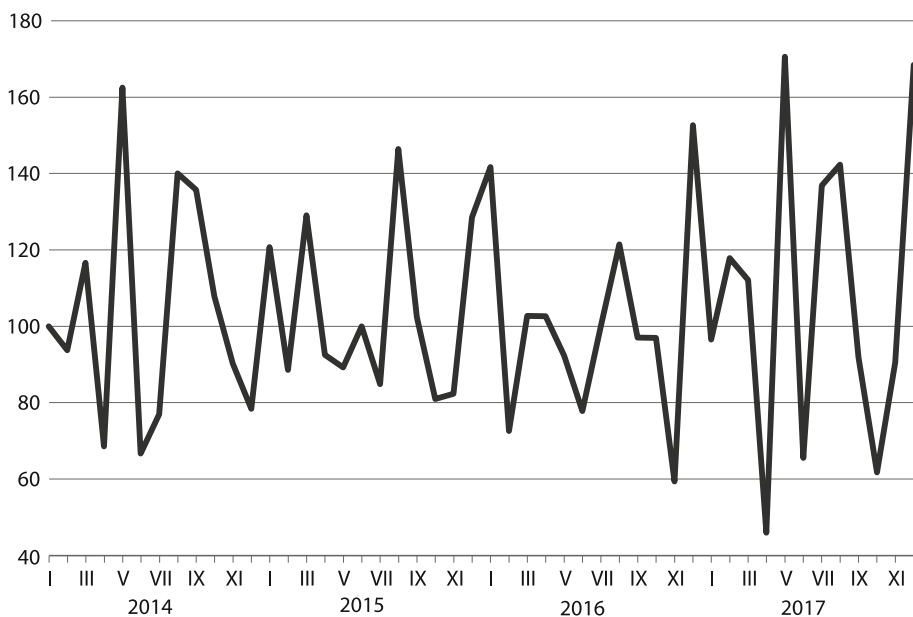
Źródło: jak przy wyk. 2.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców w danym miesiącu była najwyższa w styczniu 2016 r. i wynosiła 51 osób. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w końcu miesiąca sprawozdawczego większość stanowiły kobiety (nawet 52–56%). W maju 2016 r. liczba zarejestrowanych mężczyzn znacząco przewyższyła liczbę zarejestrowanych kobiet, co jest wyjątkiem w badanym okresie.

Dynamikę liczby zarejestrowanych bezrobotnych cudzoziemców ogółem przedstawiono za pomocą wyznaczonych indeksów łańcuchowych (wykr. 6).

Dynamika zmian liczby zarejestrowanych cudzoziemców znacząco wzrosła w 2017 r. Liczebność zarejestrowanych bezrobotnych w końcu miesiąca sprawozdawczego charakteryzuje się tendencją malejącą – z 305 osób w styczniu 2014 r. do 182 w grudniu 2017 r.

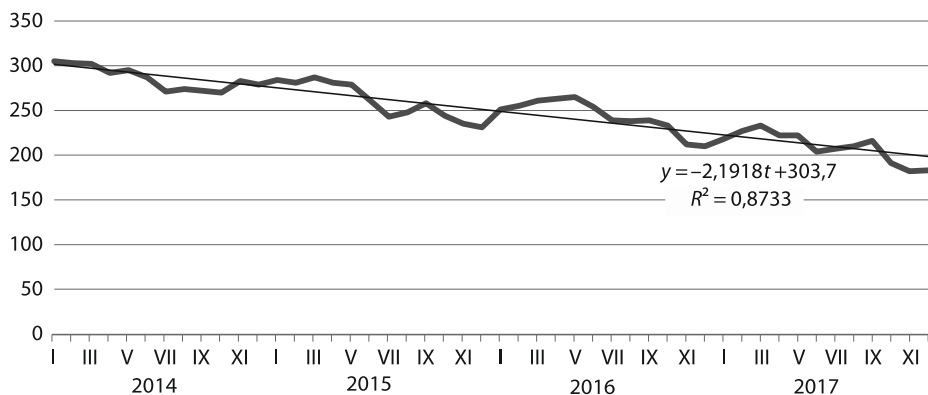
Wykr. 6. Wartości miesięcznych indeksów łańcuchowych liczby bezrobotnych cudzoziemców w woj. śląskim (poprzedni miesiąc = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Katowicach (2014, 2015, 2016, 2017, 2018a, 2018b).

Dla liczby bezrobotnych cudzoziemców wyznaczono równanie liniowe trendu (wykr. 7).

Wykr. 7. Zarejestrowani bezrobotni cudzoziemcy w woj. śląskim w końcu miesiąca sprawozdawczego z liniową funkcją regresji

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (2015, 2016b, 2017b, 2018).

Poziom dopasowania, mierzony współczynnikiem determinacji $R^2 = 0,87$, należy ocenić jako wysoki. Równanie to będzie zmieniać swoją postać analityczną w przyszłych okresach badawczych lub dla danych o innej częstotliwości, ale charakter zmian będzie analogiczny. Liczba bezrobotnych cudzoziemców zarejestrowanych w końcu miesiąca sprawozdawczego zgodnie z estymowaną liniową funkcją trendu maleje z miesiąca na miesiąc średnio o dwie osoby.

6. Podsumowanie

Zmiany zachodzące na rynku pracy woj. śląskiego wynikają z sytuacji demograficznej w Polsce. W artykule ukazano zmiany dotyczące obecności cudzoziemców na rynku pracy w woj. śląskim. Przedstawione dane wskazują na wzrost ich udziału. Uwidacznia się to zarówno w liczbie pracujących, jak i wydanych zezwoleń na pracę oraz liczbie oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia cudzoziemcowi, które zwiększyły się w analizowanych latach. Wzrosło również tempo tych zmian. Jak wynika z badania, charakter omawianych zmian ma postać funkcji wykładniczej i wskazuje na przyszły wzrost analizowanych zmiennych. Badaniu poddano również wybrane aspekty problemu bezrobocia cudzoziemców. Wykazano znaczące zróżnicowanie w strukturze tego zjawiska w zależności od płci i prawa do zasiłku. Należy zaznaczyć, że dynamika zmian liczby zarejestrowanych osób wzrosła w ostatnim okresie, natomiast liczebność zarejestrowanych bezrobotnych charakteryzuje się tendencją malejącą.

Przedstawione dane potwierdzają wzrost znaczenia cudzoziemców dla śląskiego rynku pracy. Można również wskazać, że mniejszy zasób pracowników oraz rosnące niedobory kadrowe w wyniku niekorzystnych zmian demograficznych oraz obniżenie wieku emerytalnego nadal będą charakteryzowały nie tylko śląski, lecz także ogólnokrajowy rynek pracy. Należy się więc spodziewać, że popyt na pracowników z zagranicy będzie wzrastał, a rosnące żądania płacowe będą w coraz większym stopniu skłaniać polskich przedsiębiorców do przyjmowania siły roboczej z zagranicy.

Bibliografia

- GUS. (2015). *Pracujący w gospodarce narodowej w 2014 roku*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS. (2016a). *Ludność w wieku 60+. Struktura demograficzna i zdrowie*. Pobrane z: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-w-wieku-60-struktura-demograficzna-i-zdrowie,24,1.html>.
- GUS. (2016b). *Pracujący w gospodarce narodowej w 2015 roku*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

- GUS. (2017a). *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2016*. Pobrane z: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html>.
- GUS. (2017b). *Pracujący w gospodarce narodowej w 2016 roku*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS. (2018). *Pracujący w gospodarce narodowej w 2017 roku*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Kozubek, R. (2017). *Raport – „Cudzoziemcy na śląskim rynku pracy”*. Katowice: WUP, ETMA.
- Lesińska, M., Okólski, M. (red.). (2018). *25 wykładów o migracjach*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- MRPiPS. (2016). *Informacja nt. zatrudniania cudzoziemców w Polsce*. Warszawa: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Segeš Frelak, J., Bieniecki, M. (2012). *Czy wprowadzać mechanizmy integracyjne dla cudzoziemców pracujących w Polsce sezonowo?* Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- US w Katowicach. (2014). *Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego*. Katowice: Urząd Statystyczny.
- US w Katowicach. (2015). *Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego*. Katowice: Urząd Statystyczny.
- US w Katowicach. (2016). *Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego*. Katowice: Urząd Statystyczny.
- US w Katowicach. (2017). *Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego*. Katowice: Urząd Statystyczny.
- US w Katowicach. (2018a). *Rynek pracy w województwie śląskim w latach 2016–2017*. Katowice: Urząd Statystyczny.
- US w Katowicach. (2018b). *Warunki pracy w województwie śląskim w 2017 r.* Katowice: Urząd Statystyczny.